

Privirile mele se împart între cer și pământ

Poetul

ALEXANDRU HERLEA

Numele lui Alexandru Herlea ca poet este cunoscut unui segment limitat de cititori. În schimb, variatele și complexe domenii – avocat, profesor de drept civil, istoric, economist, publicist – slujite cu devotament și profesionalism i-au adus recunoaștere, câștigând un loc de onoare în cultura română.

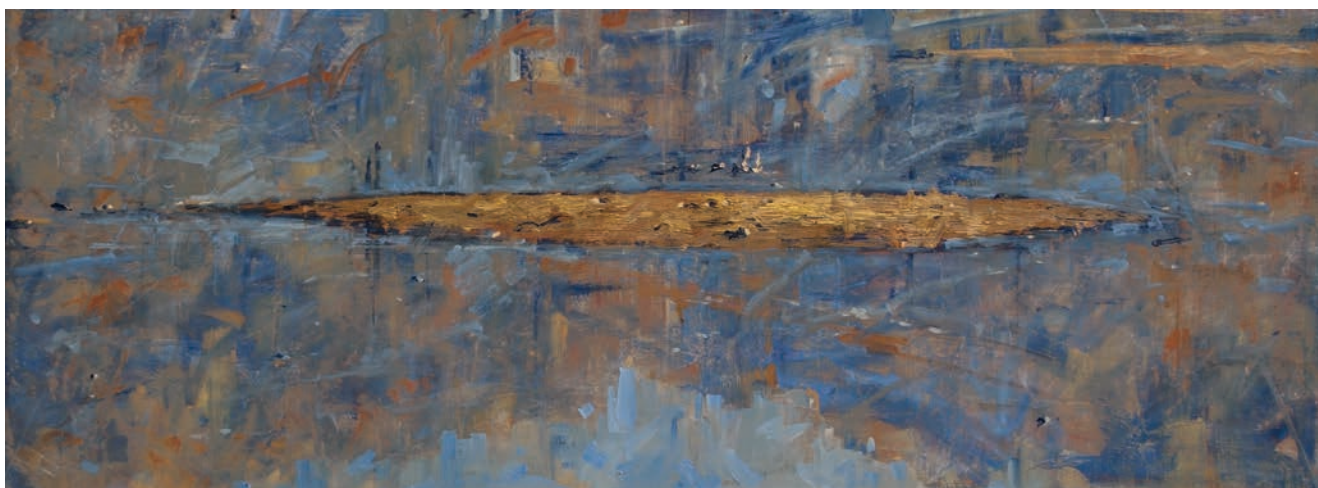
Din biografia sa cursivă, pe cât de spectaculoasă, pe atât de dramatică, vom puncta doar câteva momente, care l-au transformat într-una din marile energii atât ale Transilvaniei, cât și ale țării în întregul ei. S-a născut la 24 iunie 1907 în satul Vinerea-Orăștie, într-o familie cu peste 300 de ani de tradiție românească în Transilvania. După absolvirea Liceului „Aurel Vlaicu” din Orăștie urmează Facultatea de Drept din Cluj, cu diploma luată în 1929, dar și Academia de Științe Economice în perioada 1926-1928, în același oraș universitar. Obține doctoratul în științe economice și politice la Universitatea din Cluj (1931) și doctorat în științe juridice la Universitatea din Iași (1934). Încă din tinerețe activează în Partidul Național al lui Iuliu Maniu, devenit Partidul Național Țărănesc. Colaborează la importante ziare și reviste, iar între anii 1932-1947 este membru în biroul central al Sindicatului Presei din Ardeal și Banat. Învățământul a fost pasiunea sa. La Academia de Înalte Studii Agronomice din Cluj, apoi la Academia Comercială din Cluj-Brașov, și-a câștigat stima. Cursurile sale făceau săli pline, audiate nu numai de studenți, dar și de cei interesați de probleme juridice și de istoria economică. Instaurarea regimului comunist îi fracturează existența. Este co-redactor și co-semnatar al unui memoriu trimis în Franța, privind degradarea vieții democratice din România.

În 1949 este condamnat la cinci ani de închisoare într-un proces politic, motivul fiind memoriul amintit. „Alexandru Herlea constituie un caz-tip al cărturarului național-țărănist care avea să plătească cu ani de temniță și muncă forțată pentru vina de a fi crezut în democrație, de a fi militat pentru ea”. Sunt cuvintele lui Virgil Ierunca din evocarea rostită la Postul de Radio Europa Liberă în februarie 1981.

În anul 1959, în urma unui proces pus în scenă de Securitate, este condamnat la 20 de ani muncă silnică. După eliberare, în urma amnistiei generale, fiind un nume cunoscut și respectat în domeniul științific, ajunge în anul 1966 cercetător în domeniul istoriei dreptului, elaborând studii recunoscute pe plan național și internațional, aflate în bibliografiile de mare prestigiu. Va fi membru al Academiei Tiberine din Roma și al Academiei de Științe din New York. Înființează *Asociația de istorie comparativă a instituțiilor și dreptului* și scoate revista „Recherches sur l'histoire des institutions et du droit”.

Moare în anul 1979 și e înmormântat la cimitirul Groaveri din Brașov.

În ceea ce privește creația literară, ca o notă de istorie literară, Alexandru Herlea a publicat pe cont propriu, cu un an înainte de a muri, trei plachete: *La porțile gândului* (Tipografia Universității București, 1978, 59 de poezii), *Pe puntea întrebărilor* (Tipografia Universității București, 1978, 63 de poezii), *Cronica neliniștii* (Tipografia Universității București, 1978, 63 de poezii), în care găsim versuri scrise în perioada 1965-1977. Pentru a întregi biografia sa literară relaționată cu „existența cursivă” precis determinată,

Cotele Apelor - Insula X

trebuie spus că la percheziția din martie 1959, la a doua arestare, Securitatea a confiscat 1000 de poezii, niciodată recuperate de familie. În cele ce urmează – câteva impresii după o primă lectură a celor trei plachete, cu intenția de a găsi cifrul de interpretare a textelor.

În poezie, Alexandru Herlea a găsit un refugiu în fața zbuciumului vieții, poezii scrise zilnic pe o bucată de hârtie sau pe o cutie de chibrituri. Soția le-a strâns cu grijă, le-a lipit pe coli mai mari și le-a păstrat ca documente ce reflectă dinamica interioară a poetului. De menționat din start un considerent aplicabil tuturor poeziilor: sensibilitate, trăire profundă a temelor, tehnica artistică. Numai în fața peticului alb de hârtie se simțea stăpân pe gândurile sale, transpuse în cuvânt: „Cu glas de amurg/ Nu strig în ajutor oștile,/ Îngeri/ Sau demoni/ Îmi înnoiesc avântul/ Să chem. În ajutor/ Cuvântul” (*Cuvântul*, volumul *La porțile gândului*). Astfel că meditația asupra propriei condiții umane corespunde modului în care cuvântul își angajează sensul. Descoperim condiția din totdeauna a poeziei, atât solemnitatea cât și trebuința de a fi de folos într-un absolut specific. Cele trei plachete adună versuri structurate pe două dimensiuni: a realității exterioare și a celei interioare, având soliditatea unor reflecții asupra unor adevăruri istorice, pentru că scrisul lui Alexandru Herlea continuă ritmul existențial. Iată că omul și opera sunt inseparabile. Sunt coordonatele care asigură cu linii precise unitatea stilistică a plachetelor. În același timp cu o gamă variată de stări sufletești: tristețe, neliniște, incertitudini generate în parte de neputința de a împlini prin faptă idealurile. Mai mult, își creează un propriu univers în care își poate trăi simțirile. Versurile capătă accente de confesiune: „Cum se închid/ Și se deschid/ Petalele gândurilor mele.../ Câteodată mă joc cu ele/ Sau se joacă ele cu mine/ De sus de tot/ Dacă pot/ Trimit mesajii;/ De jos înlătur pietrele/ Ce stau în calea roților/ Să treacă carele tuturor” (*Drum deschis*, volumul *Cronica neliniștii*). Marea șansă ca prin „cuvânt” materia poetică să evadeze din „realitatea aspră la îmbrățișare”,

cum spune Rimbaud: „Stau pe hotarul/ Dintre lumea lor/ Și lumea mea/ Să văd/ De pică o stea/ Dacă-i de aur/ Strig cerului s-o dau înapoi/ Să taie steaua-n două/ Și să-o împart între noi”. (*Hotarul*, volumul *La părțile gândului*).

Dacă ne uităm la cronologie, observăm că Alexandru Herlea scrie în momente dificile ale istoriei. Nu sfidează agresiunea timpului. El rămâne în sfera unei vieți autentice în comuniune cu natura, cu sentimentul atât de diafan al iubirii pentru soție, cu durerea părintelui în fața morții premature a unui fiu, cu povara suferințelor strămoșilor, preocupat de existența umană. Sunt tot atâtea teme de gândire poetică, declanșatoare de sensuri ale tainelor vieții și ale tristeților și, nu-i așa, toate fixate în multele fațete ale realului, unde ca într-o cochilie se află bine ascunse interogațiile, din păcate unele fără răspuns imediat.

Lumea durată de el stimulează poematically istoria. Evenimente îndepărtate se îmbină cu altele recente, intens sociale și chiar subtil politice. Reproducem integral poezia *Ardeal*, din volumul *Cronica neliniștei*: „Ardeal!/ Arde deal/ În flăcări roșii/ Ca sufletul meu/ Călcat în picioare/ În veacuri./ Aprins/ De dorul libertății/ Ai strâns mucenicii/ Pentru care/ Ridicat-am obelisc/ Cu fața la soare/ Și apoi/ Am sărutat glia/ Frământată/ Cu torentul din noi”. Ochii eului poetic se îndreaptă spre cer. Mântuirea se află acolo în „Duhul curat”, relevat prin „suferința lui Crist”. Întreaga existență și-a definit-o prin simbolul stejarului, o mărturisită profesiune de credință: „Un stejar bătut de vânt/ Nu e frânt/ Numai frunza și-o apleacă/ Și-și vestește nepăsarea/ Într-o lume-nvolburată/ Trunchiul lui rămâne drept/ Chiar de ia furtuna-n piept”. (*Stejarul*, volumul *La porțile gândului*).

Alături un text inedit, *Perdea de cer*, pus la dispoziție de fiul său, alături de alte câteva: „Suspendat pe-o aripă de cer/ Sting farurile toate/ Împrejurul meu/ Să nu rămân decât eu,/ Spectatorul bolnav/ Care vede-n întuneric,/ Dincolo de perdelele de cer,/ Lumini ne-nțelese”.